

Het schuurtje is rijp voor de sloop

Peter David Ruimtelijk planner Afdeling Ruimtelijke Planning en Stedenbouwkundig Beleid

In de jaren 1960, de ‘modernistische’ periode van de stedenbouwwet, was ruimtelijke ordening nog eenvoudig: de overheid maakte plannen en verleende vergunningen, burgers hadden alleen formeel inspraak. Burgers hoorden in die tijd ontzag voor politici en ambtenaren te hebben, en konden zich nauwelijks of niet over het beleid informeren. Het was wachten op de besluiten van de overheid - die lieten toen ook vaak lang op zich wachten, niet alles is veranderd.

Vijftig jaar stedenbouwwet betekent ook vijftig jaar openbaar onderzoek. Dat onderzoek werd namelijk met de wet van 1962 ingevoerd. Al die jaren heeft die regeling zich nauwelijks ontwikkeld – in tegenstelling tot de rest van de wereld.

In de jaren 1970 - 1980 werden de mensen mondiger. Ze waren hoger opgeleid en voelden zich meer betrokken. Er ontstonden experimenten met nieuwe vormen van inspraak en met andere vormen van samenwerking tussen overheid en burger. Het was ook de tijd dat over structuurplanning werd gesproken. De *collaboratieve planning* was aan een gestage opmars begonnen.

Die hele participatiegolf is merkwaardig genoeg aan het klassieke openbaar onderzoek voorbijgegaan. Dat bleef ongewijzigd. Ook bij het nieuwe decreet op de ruimtelijke ordening, eind jaren 1990, werd er niet aan de bestaande inspraakvereisten geraakt. Het openbaar onderzoek - ooit opgezet als een baken van vertrouwen tussen burger en overheid – was aan vernieuwing toe maar de broodnodige renovatie bleef uit.

DENK MEE! Het departement RWO is op zoek naar een meer hedendaagse invulling van het openbaar onderzoek – die zoektocht past in de ontwikkeling van een nieuw planningsproces met meer participatieve sleutels en hefboomen. RWO wil graag ook uw mening kennen. ‘Hoe kunnen we het openbaar onderzoek beter invullen? Hoe maken we het eigentijds en relevant?’ Stuur uw mening naar denkmee@rwo.vlaanderen.be.

In de afgelopen tien jaar kwam de emancipatie van de burger pas echt op dreef. Met de doorbraak van internet geraken mensen snel op de hoogte van voorliggende plannen en procedures. E-mail en sociale media verhogen het mobiliserend vermogen van de burgers. De overheid krijgt af te rekenen met toenemende onrust bij ingrepen in de directe leefomgeving, of het nu gaat om de aanleg van een weg of om een nieuw speelplein. Het optreden van de actiegroepen werd steeds professioneler zowel op het gebied van inhoud en communicatie, als uit juridisch oogpunt. Onder dat gewicht kraakte het openbaar onderzoek als een oud schuurtje. Ruimtelijke projecten werden ook steeds vaker door de rechter nietig verklaard, lang nadat ze *definitief* waren goedgekeurd. De klassieke inspraakprocedures waren niet langer bij machte om de onvrede te kanaliseren.

Geen wonder dat de Vlaamse overheid zich bezint over de besluitvorming rond maatschappelijk belangrijke ruimtelijke projecten: die moeten sneller, efficiënter, daadkrachtiger, kwaliteitsbewuster en duidelijker worden. Inspraak en overleg moeten vroeger in het proces plaatsvinden. Dat zijn de uitgangspunten. De

voorstellen over inspraak zijn voorlopig nog weinig concreet en er zijn nog geen alternatieve voorstellen voor het openbaar onderzoek geformuleerd. Is het oude schuurtje rijp voor de sloop?

Nieuwe formules

De laatste tijd hebben wetenschappers een flink steentje bijgedragen aan het participatiedebat. In drie recente proefschriften lag participatie onder de microscoop. Tom Coppens (KU Leuven) onderzocht de mechanismen van conflicten tussen overheid en burgers in planningsprocessen. Erik Lanckswert (Universiteit Antwerpen) bestudeerde de mogelijkheden van bemiddeling bij juridische procedures. En Ann Pisman (UGent) pleitte voor een subjectgerichte ruimtelijke planning. Het departement RWO volgt dat onderzoek op de voet en experimenteert ook in de planingspraktijk met nieuwe formules.

Met onder meer infomarkten - waar plannenmakers en burgers met elkaar in dialoog gaan - probeert de Vlaamse overheid de inspraak actiever te begeleiden. Bij strategisch toeverleg over de afbakening van landbouwgebied, natuur en bos zitten de betrokken belangengroepen mee rond de tafel. Bij het opstellen van het nieuwe *Beleidsplan Ruimte* wordt zelfs uitgegaan van coproductie, een zeer ambitieuze vorm van participatie. Het departement RWO organiseerde daartoe rondetafels en burgerevents en won in 2011 met haar participatie-inspanningen de door Kortom uitgereikte prijs voor overheidscommunicatie.

Tussen al die ideeën en experimenten door lijkt het vervallen schuurtje van het openbaar onderzoek wel een zonevreemde constructie geworden. Het staat er nog, maar vooral toch bij gebrek aan alternatieven. Het besef groeit dat het tijd is voor een functiewijziging, of dat er uiteindelijk toch maar beter voor afbraak en wederopbouw kan worden gekozen.

‘Het optreden van de actiegroepen werd steeds professioneler’

Met onder meer infomarkten zoals in het Antwerpse Malle - waar plannenmakers en burgers met elkaar in dialoog gaan - probeert de Vlaamse overheid de inspraak actiever te begeleiden.

Tussen al die ideeën en experimenten door lijkt het vervallen schuurtje van het openbaar onderzoek wel een zonevreemde constructie geworden.